

Litterär Tidning.

N:o 12.

Fördagen den 9 Februari.

1839.

Linnæa Borealis.

(Forts. o. sl. fr. N:o 10.)

Nu Bore, det väldiga snömajestätet,
På fjället går upp, på det kungliga sätet.
De skummande bäckar och floder han kufvar,
Och kylande snö öfver ängarna rufvar.
Då vän' Borealis för herrskaven fa'ler
Och ber genom isens kristalliska galler
Sin åtfader, han, som på fjellarna satt
Herrskande, djupt i den snöiga natt.
Han röres af källandans smältande bön,
Och talar ur moln af den hvirflande snön;
"Min ättling, du späda, mig ömkar om dig —
Men hur vill du finna din älskades stig?
Som bölja du stelnar för vindarnes pust,
Som hind blir du målet för jägarens lusl,
Och — men uti björnhamu du säkrare går,
Att söka din flygtige älskares spår.
Mig fröjdar de brummande björnarnas hot,
Din jämrande klagan, den bär mig emot,"
Och vän' Borealis med ändrad gestalt
Nu söker sin vän öfverallt — öfverallt.

Nu björken knoppas, nu solen ler,
Nu drifvan smälter och böljan dansar
Igenom lunden åt viken ner,
Som rundt omslutes af nya kransar.
Hör siskan sjunger! Se fisken spritter!
Och ljusgrön Våren på berget sitter!
Mångspridda sjöarnes klara bryn
De ljumma vindarne glädligt krusa:
Ogrumlad ligger den blåa skyn
Och nattens timmar bli dunkelljusa.
Då glad vår yngling med nordlandslockar
Drar åter hän till den svala skog,
Der källan fordrom mot stranden slog
Och sippor stå såsom förr i flockar;
Men källan, vän' Borealis, kviskar
Ej mer i lunden sin älsklings namn,

Ej mer hans brinnande mund förfriskar,
Ej ilur trånfull emot hans famn.
Förundrad ser han åt alla kanter,
Vemodig aning hans sinne slår;
Då dånar det utför bergets branter,
Då brummar det ur det djupa snår —
Och mot den häpne ett vilddjur rasar
Med ludna, lyftade ramars hot,
Han fattar bössan, och lodet susar —
Och björnen ligger för skyttens fot,
Ur hjertat bryter nu lifvets flod,
Som purprar gräsen, der gossen stod.
Men se! — ur blodet upprinner mild,
Fast stocknande — ack! en välkänd bild.
Hon kviskar sakta med röst så svag:
"Du sköna gosse, min tack då tag!
Att finna dig jag ju drog åstad — —
Jag fann dig här och försvinner glad — —
Ty jug förblöder vid troget bröst.
Snart är min ande från fängslet löst;
Han lik en vårlägt skall kring dig flyga,
I drömmens skepnad till vännen smyga
Och jollra smeksam i'rän din själ
Hvar mulen tanke — Lef väl — Farväl!"
I blodets vägor hon nu förrann,
Men bitter smärta hos gossen brann.
Då kommer våren, den blomstertäcka,
Fransväxvar lätt på en ambrasky:
"Jag sorgens lågor väl ej kan släcka,
Men när din smärta ej mer blir ny
Ett vänligt minne skall den förljuva" — —
Så taladt, rör hon vid purprad tusva —
Och se! hvor blodet på marken flöt
En liten ros opp ur mullen sköt,
Som, matt beskuggad af rödt, sig slingar
Utefter jorden i späda ringar:
Kring gossens fötter en krans den slöt
Och lik en suckning en vällukt göt,
Som spred sin anda kring all den skog,
Der Borealis af kärlek dog.

Förvändad gosse med tårar plockar
Och fäster dem uti ljusa lockar:
"Farväl Borealis!" med sorg han sade,
"Du hulda, som jag i grafven lade! —
Du ljusva ros, hennes blomsterhamn,
Jag älskar dig — o tag du mitt namn! —
Linnea, så vill jag nu dig kalla,
När med din purpur omkring mitt hår
Jag ut i lefnadens kvämmel går,
Att ändlig tolka för folken alla
Naturens lju och naturens röst,
Som hädane efter shall ge mig tröst."

Linnæa växer och doftar än,
Och henne trogen blef ynglingen.
Linné med siareblickar drog
Och läerde verldarna blomsterorden:
Linnæa dröjer i nordanskog —
Linné blef trogen mot fosterjorden,
Och evigt glänser i häsdens dager
Den lilla blomman uti hans lager.

Necken.

Lärdoms- och Snille-Prof för en Profession i Ästhetik vid Lunds Universitet.

N. I.

Cervantes och Walter Scott.

En litterär jembsrelse af Carl August Hagberg.
Ordagrant översättning från Franskan.

(Tors. o. s. fr. № 11.)

Fredrik Schlegel, som med mycket nedlätenhet (complaisance) har gjort sig till C:s beundrare, säger att den spanska poeten har infört verkligheten i romanen; men när han anklagar C. att hafta gifvit esteravarne ett farligt föredöme, har den tyska kritiken endast ylligt berört ett ämne, värdt en större uppmärksamhet.

Medeltidens anda bestod särdeles i dyrkan af qwinan. Huru man sagt att C. i synnerhet velat bele wapenbragderna, tourneringarne, riddarenas dräpliga åswentyr; har han dock anfallit medeltiden obemåpnad, när han skapade det lösliga idealer, Dulcinea af Coboso. Deraf genom har han angripit den grundideé, som ger Chevaleriet dess mest fantastiska intresse; han har anfallit det af en djup och moralisk anledning, sammanhängande med menslighetens högsta intressen. Hur dermed må hänga hop, dyrkan af qwinan, frukten af en idealism, som överbryggar alla gränser, var ej mer moralisk dersöre att den förvandlade verkligheten till dröm. Det är väl värdt uppmärksamhet, att det aldrig gifvit en tid, då seiderna varo mera föderlade, än under medeltiden; och emeller-tid är det just under denna tid, som man mest wördat qwinan, men snarare med en hycklad wördnad, än genom en kyss och ren känsla. Genom en ironi, som hämnade moralen, har C. försökt trollmagten hos courtoisens dämon: han har fört

den på en tid, då qwinnan genom en menslighetens på-myttföddelse började vara, ej ett föremål för galanteri, men för kärlek. Det var protestantismens anda, som öfwade sitt inflytande i helswa Spanien, der katholika iron och riddarlıgheten i deras första kraft rädde. Under det författare af mer eller mindre sjelfständigt snille, övertande esterapade C:s begäbbande ton, mot tog romanen mer och mer inflytande af samhället. När C. börjat beskriva kärlekens Aristokrati, började dei husliga litsvet återtaga sina rättigheter i romanen. Så har C., fast han genom sin litterära uppfostran hade berbring med Chevaleriet, sätt ett frö, som snart borde ge menniszoanden ett nytt utseende. Om det icke finnes romanticism i de romaner, åt hvilka C. gifvit föredöme, så finnes der dock något annu större. Det är den mest sublima poet som någonsin existerat; der förkunnas för hela werlden, i en idé, som wänder opp och ned på den stadgade ordningen, att husliga litswets helgd betyder något, om ej för den litterära kritikens domstol, atminstone för menslighetens.

Hur rolig C:s roman än är, är den icke dess mindre en af de mest tragiska böcker, som någonsin existerat; riddaren af den sorgliga figuren är en storartad elegi. Snilletts underbara magter lämpa sig alltid ester det sekel, då de äro till; men när de hobia sig mot den stadgade ordningen, antingen samhällets eller konstens, ha de alltid hos ädla hjälper en storhet, som har någonting förskräckligt. Så segrar C:s snille aldrig tydligare, än när han begäbar Chevaleriet med en känsla af smärta, som ger hans roman färgen af en dröm under melan-koli. Det djupa iwar, som döljs under ett sälligt leende, gör Don Quipo: så sublim. Denna storartade iron, deha pathetiska drag, som är befryndade med ett komiskt snilles mest lysande inspirationer, hafwa den grund i sin smaka, hvarmed C. befriar sig från sina ålstlingsidéer, som tyckas afva förtinat honom sjelf. Utan denna grund af allvar ville C:s roman för framtidens blott en tokrolig farce. Man tycker sig på hvars sida af denna utomordentliga roman se medeltidens fantom irra omkring i ett land, derifrån den troer poesien bannlyste. Don Quipote och Sancho Pansa, se der två karakterer, af hvilka man ej kan tänka på den ena utan att minnas den andra. Sancho är kroppen, som beskrattar själén, när den i spiritualistisk formning blir orimlig. Så är Don Quipote ej typen af poesien i och för sig i den djupaste idé, utan typen af skulig poesi, hvars ideella pretentioner är föremål för helswa prosa-werldens begäbberi. Man skulle ej förstå Don Quipote, om man ej insåg att de episodiska novellerna längt ifrån att splittra hufvudhandlingens interesse, äro taflans grund, hvilkas ögonkensliga verklighet bildar contrast mot ett fantastiskt genies skapelser. Men öfver hela werket hvarar ett förtiusande ljus-dunkel, som i bakgrundens försöktagas af Kristendomen (qui donne du Christianisme). D. Quipote förebrär sig döende sina synder, när han påminner sig alla willfarelserna under sin chevaleresta galeanskap. Med ett allvar, som gränsar till det sublima, slutar C. sin roman med dessa ord, som blifvit profetiska: "Jag är nöjd att jag hunnit mitt mål, då jag ej haft annan offigt, än att göra för folk förhålliga de falska och öfverdrifna historierna i riddarromanerna, som genom min Don Quipote börja stavla och utan twisvel till slut skola alldelens falla."

När C. införde verkligheten i romanen, beredde han wåg för historieromauer. Alla dessa imitationer af Don Quipote,

som i Europas Witterhetshistoria utgöra en wintergata, i hvars
midt man inappt urfiljer en enda sjerna af förfästa förleken,
äro blott mōdosamma försök af konsten att frambringa en W.
Scott. Hans epok är för romanen en återgång till sig sjelf.
Två sekel efter C. försökte man i Tyskland att återställa medel-
tidens Romantik, men snarare genom en sjelfskapad renovation,
än genom en sann föryngring, utan all originalitet i sjelfva
lärandet. Man såg genom en besynderlig anomalie författare
och aristörer återvända till Medeltiden, för att beundra deß
hjälter, förflytta sig i gamla hus och le åt de mest
bizarra skapelse, med hvilka menniskoanden befolkat tomma-
rummet. Det var en fumrattspoesi, som ej hitt någon mor-
gondag.

Efwen konsten har en evig rättvisa; W. Scott är deß
kämpen. Han vänder sig med en smärsam känsla till Medel-
tiden, men utan att verka någon reaction mot C., hvars nöd-
vändiga complement han är i romanens metempsycos. Allt
det galna och orimliga i Medeltiden har försvunnit hos W.
S. för att ge rum för allt det som är oförändr-
ligt och evigt för alla tider. Men vid sidan af romaner
inspirerade af Medeltidens Chevaleri finnas andra af W. S.,
der den nya tiden skora frågor äro å bane. Om man inser
det djupa motiv, som inspirerar W. Scotts romaner, kan man
ej nog beundra denna oddliga författare, som, beständigt
börja ett utsande idéhvarf i poesien, har fördjupat sig både i
forntid och framtid.

W. Scott har, när han föremade historien med romanen,
längt ifrån att förirra sig från Epiken, återsört den moderna
romanen till epopeens källa. W. S. kar liksom C. infört
verkligheten i romanen, men verkligheten i deß högsta me-
nina, på en nära idealisering och trogen. W. S. gör sin läsa-
re genom herrlige landskap, för att visa en historiskt fasta, hvars
teckning och färg äro lika beundringsvärda. Han tecknar efter
naturen menniskor och röder under det de ovetande sitter för
honom; hans figurer äro alla lefsvande, ståmplade med en sa-
dan slob och listig prägel af verklighet att vi alltid komma
ihåg den. Maria Stuart, Richard Lejonhjerra, Sa adin, Carl
I, igenkänna straxt liksom porträtter af Van Dyk. Om och
annalisterna skulle bestå romanförfattaren med osanning, skulle
hopen icke tro derpå, ty så mycket har skaldens magista magt
gripit alla sinnen. Man tror sig se den högsta nödsvindheten
afgöra dödligas öden, ty till den grad har W. S. truffat den irre-
fanningen i händelser och saker, som för andragögn endast äro ett
utredligt chaos. W. S. öfwerlemnar sig oftaft åt en listig be-
kräftning af yttre föremål, men han är ej derföre mindre dra-
matisk. Med en underbar konst invecklar han handlingar och
ordnar motiver och verkaningar, utan att utdömma i förväg
de krafter, som behövas för att, midt under ett stort interes-
se göra en paßande upplösning. Han inför i ett ämne, ofta
det enklaste, en hel värld af väsenden, som ej kunna beskrif-
was, som paßande endast han kan måla, och af hvilka har
och en har en egen originalitet. Bland hundradelars porträt-
ter är ej ett enda, som man kan kalla copia af copy. W. Scott wet
med särdeles flickligheter nyancera karaktererna; färgorna, fastän i o-
ändlighet varierade, blandas aldrig med hvarandra för att fram-
bringa detta mischmasch, detta ungaefår, som vanligen är
frukten af halftalenter. Han inför sina personer till vår be-
kantskap, lärmande dem på egen hand att utveckla sina karakter-

ter. Vi hafwa alla sett W. Scotts karakterer; vi ha wör-
dat dem på afstånd, vi hafwa armbågats med dem på gator,
det är gamla bekanta, som vi aldrig kunnat glömma.

Kärleken tyckes af alla känslor, som en romanförfattare
kan använda för att ge en fiction intresse, vara den lämpli-
gaste. Och dock överläter sig W. S. aldrig, hvarken af
självfamna galanterier eller utbrott af känslor. Han är hwar-
ken en S:t Preux eller en Werther. Kärleken gör i hans ro-
maner endast korta besök, men interessanta. Man påstår att
W. S. quäst inbillningens intresse under historiska materiali-
er, när han ej gett kärleken nog tillfälle att svärma längt
från den sublunära verlden. På grund af ett slikt omdöme
har man anklagat W. S. att ej ha någon idé om kärleken,
en företräelse, som ej har sin lika i vår tids witterhetshisto-
ria. W. S. har i sina romaner infört en kärlek, hvars con-
trast C. begäbat. Kärleken är hos W. S. samhällslitwets
stora driftkraft, den träd, vid hvilken sekternas sorda händelser
ärö fästade. Det är en sublim åsyn, att se de Skotska hjel-
tarne gå ur grafven för att ställa sig bredvid två ålskare ut-
tan namn, som räcka hvarann händerna framför altaret; det
är en scen, nog stor för att derföre åsä från riddarlitswets
galanteri.

(Forts.)

Litteratur.

Tante Lisbeths Nittonde Testamente. Novell. Stockholm.
Hæggström 1839. 226 sid.

Friherrinnan Knoring har åter meddelat os ett arbete.
Det är en Novell. Innehållet är följande. Borgmästaren
W:s dotter Lina uppfostras af en gammal slägting, Tobias, en
skppsbruten på litwets hof, omfattar denne faderlige wän med
en dotters hela kärlek, förjer djupt hans död; gör en resa till
Stockholm, där hon kurtiseras af Oscar, en rik grossörson,
hennes slätinge, men hon var redan förälskad i en Härads-
hövding Theodor B., hvilken hon först sett på landsvägen, sedan
på Amiral Platen, sist på Kungl. Theatern. Tante Lisbeth,
som nu köpt hus i staden, tyckte mycket om sin hyresgäst, Här-
radshövdingen, och testamenteerde honom sin förmögenhet,
hvarigenom han fatuss i ständ att åtta Lina, som nu återkom-
mit till sin hemort, der B. under tiden fatt syöla. — Alt
är skrizzeraadt. I Novellen lyckas icke denna utmärkta ro-
mansförfattarinna, derföre att den ej ger tillfälle till mälin-
ur hvardagslivet och reflexioner öfver den vanliga
verlden, på hvilket faktum Frih. Kn. är mästerlig. Hon har
öfatt begrepp om novellen. Den är en situationsmål-
ning. Den närvärande är anlagd som en roman (planen
är desutom föga märklig) med för många personer och för
mycken utmålnings af bisaker för hufvudhandlingen. Hon må-
ste beskrifwa karakterer, när hon ej kan låta dem ut-
veckla sig sjelfva. Så ser man ej i samtal någor af To-
bias' eller Linas grundliga bildning, och deras latiniska senten-
cer visar föga klassisk smak. Lina är för mycket malad som
ett dygdemöster; Tobias är mera berömd än berömlig. De
öfsta karaktererna äro ej tecknade. — Summa: Novelle

är ej denna förf:s art. — Utan intresse är dock ingenting fessioner i Tyskland o. s. w. Till bewis anföras utdrag ur dessas Skrifter. Som en förmelare uppträdde med anledning af denna skrift prof. Krug i Der hallische Löwe (Leo) und die marzialischen philosophen unsrer Zeit. Leipzig, 1838 (6 gr.). Hans walspråk är: "Nättiwi måste man vara åsven mot djefwulen." — Vi återkomma till förf.

Handbuch der christl. Sittenlehre. Von Dr. Ammon 2 B. 2 verb. Aufl. Leipzig, 1838. (1 Th. 16 gr.). Åsven för dem, som ej gilla detta arbetes grundägt, är det rikhaltigt och lärorikt.

Handbuch der Physiologie des Menschen, für Vorlesungen v. Joh. Müller. 1 B. 1 Abth. 3 Aufl. Coblenz 1837 (3 Th. 20 gr. för 2 B.) är ett arbete af erkändt värde, som utkommit i ny upplaga.

Zwölf Nächte. Roman in sechs Büchern von W. Alexis. 3 B. Berlin, 1838. (5 Th.) visar hans erkända talent, men är dunkel och långtrådig, i samma slaggbildmanér som Haus Dürerweg.

Commentarius grammaticus historicus criticus in Vetus Testamentum in usum maxime Gymnasiorum et Academiarum adornatus. Scriptus Maurer. Lpz. 1837, 38. Denna för sitt ändamål förtjänstfulla Commentar är snart fullbordad.

Ueber den Styl und die Herkunft der bemalten griechischen Tongefässer. Eine künstgeschichtliche Abhandlung v. Kramer. Berlin 1837. [1 Th.] — Förf. försvarar den hypotesen att vaserna i Italien är fabrikerade i Athen, utom de i en mer egyptisk stil, som är gjorda i Corinth, och sedan importeras till Italien. Dock torde antagande af deras fabrication af till Italien inflyttade konstnärer vara lika naturlig.

Kurzgefasste Lebensbeschreibungen der merkwürdigsten evangelischen Missionäre. Nebst einer Uebersicht des gegenwärtigen Zustandes Christenthums in Ostindien und seiner Verbreitung daselbst und in den übrigen Ländern durch die evangelischen Missionen. Herausg. v. Dr. C. C. G. Schmidt. Leipzig 1838. 2:dra B. [22 gr.] är ett werk, som innehåller mycket intressant och lärorikt.

Till Insändaren i Sw. Minerva № 14.

Ned. har åran förelära, att Ned. hatar och skall hata alla coterier och det qvittar Ned. lika, om A. eller B. eller C. blir Professor i Lund. Ned. önskar blott att den värdigaste blir det. Enligt Ned:s tanke, — hvilken kanske lät kan vara oriktig, ty ingen är infallibel, — wore Herr Almqvist genom sina ästhetiska uppsatser genialitet dertill mest världig, även om han ej utgivit romaner. Ned. har ej förnekat Herr Nydberg någon slags merit, utom en sådan, som gör honom competent till en ästhetisk profession. Ingen har här uppe hört hans namn såsom ästhetic författare. Hans historiska afhandling må vara aldrig så grundlig, så har den dock ej något samband med ästhetiken. Om hans översättning af Engelhardt's Kirchhistoria är omdömena icke delade. Ned. ville af grannlagenhet ej nämna detta. — Det beror på innehållet af hans franska afhandling, om Ned. för sin del kan ge honom företräde. Ned. skall derom yttra sig, när afhandlingen kommit Ned. tillhanda.

I fall åter professionen blott wore en språkprofession, (hvilket behöfver bewis) så torde Herr Almqvists specimen thy wäre ej vara i asseende på språket så qualificeradt, att det kunde göra hemom värld en sådan profession. Om Herr Nydbergs afhandling deri öfverträffar Herr Hagbergs skall Ned. med kännares tillhjälp för sin del yttra, när merbemålta afhandlingen kommit under Ned:s ögon.

Ned. får för öfrigt upplysa, att ästhetiska färet är tryckel i stället för ästhet. fältet. Godt hufvud, med glänsande stil torde lika litet vara ett obegripligt utripk som orden om Knuds och Reuterdaal etc.

Utländsk Litteratur.

Die Hegelingen. Actenstücke und Belege zu der s. g. Denunciation der ewigen Wahheit zusammengestellt von Dr. Heinr. Leo. Halle, 1838. (1 gr.) Här anklagas Hegelianerne, mot hvilka ett wetenskapligt krig utbrutit, derföre att de 1) lära öppet atheism, 2) att Evangelium är en Mytologi, 3) neka personligt fortfarande efter döden, köttets uppståndelse och en personligen fornimmelig wedergående af det goda och onda, 4) ger sig sken af att vara ett kristligt parti, huru hon trampar under foterna grundartiklarne i alla con-

Jens Esmark, Professor i Bergs-Wetenkaperna i Norrige, R. W. D., känd för en geognosisk resa genom sitt fäderland, har nyligen, efter en lång sjukdom, afslidit.

Gefle, hos N. P. Landin.